

بسمه تعالی

روشنفکران دینی

نویسنده:

دکتر سید محمد جابر باقری

۱۳۹۸

مؤسسه آموزشی تألیفی ارشدان

باقری، سیدمحمدجابر، ۱۳۶۴-	:	
روشنفکران دینی / سیدمحمدجابر باقری.	:	داور
تهران: موسسه آموزشی تألیفی ارشدان، ۱۳۹۸.	:	
۱۷۱ ص.	:	ری
۹۷۸-۶۲۲-۲۵۱-۰۰۶-۰	:	
فیبا	:	نویسی
کتابنامه: ص. [۱۶۵] - ۱۷۱.	:	
Shariati, Ali - Views on intellectuals	:	
شریعتی، علی، ۱۳۱۲ - ۱۳۵۶ - دیدگاه درباره روشنفکران	:	
Al Ahmad, Jalal - Views on intellectuals	:	
آل احمد، جلال، ۱۳۰۲-۱۳۴۸ - دیدگاه درباره روشنفکران	:	
*Intellectuals, Religious -- Iran -- 20th century	:	
روشنفکران دینی -- ایران -- قرن ۱۴	:	
Intellectuals -- Views on Islamic Revolution	:	
روشنفکران -- دیدگاه درباره انقلاب اسلامی	:	
Intellectuals -- Iran -- Political and social views	:	
روشنفکران -- ایران -- دیدگاه‌های سیاسی و اجتماعی	:	
Iran -- History -- Islamic Revolution, 1979	:	
ایران -- تاریخ -- انقلاب اسلامی، ۱۳۵۷	:	
۲۲۳۳/۶	:	
۲۹۷/۴۸	:	
۵۸۸۲۲۶۰	:	ی ملی

ارشدان

مؤسسه آموزشی تألیفی ارشدان

روشنفکران دینی	■ نام کتاب:
سیدمحمدجابر باقری	■ تألیف:
آموزشی تألیفی ارشدان	■ ناشر:
اول	■ ویرایش:
۱۳۹۸ اول	■ نوبت چاپ:
www.irantypist.com	■ حروفچینی و صفحه آرایی:
www.irantypist.com	■ طراح و گرافیکست:
۹۷۸-۶۲۲-۲۵۱-۰۰۶-۰	■ شابک:
۱۰۰۰	■ شمارگان:
www.arshadan.com	■ مرکز خرید آنلاین:
www.arshadan.net	■ مرکز پخش و توزیع:
۰۲۱۴۷۶۲۵۵	■ قیمت:
۲۳۰۰۰ تومان	

پیشگفتار.....

فصل اول: بیان مسئله و اهمیت موضوع.....

تعریف روشنفکری.....

تعریف روشنفکری دینی.....

شاخص های روشنفکری دینی.....

یکم: حوزه، فرهنگ و اندیشه.....

دوم: حوزه سیاست و قدرت سیاسی.....

سوم: حوزه اخلاق و هنجارها.....

چهارم: حوزه اقتصاد و معیشت.....

روشنفکری دینی و خاص شدن الگویی عام.....

چیستی روشنفکری دینی.....

ترکیب اجتماعی روشنفکران دینی.....

نقش روشنفکران دینی در تحولات اجتماعی.....

اهمیت و انگیزه.....

سابقه روشنفکری.....

سوالات کلی پیرامون موضوع.....

محدوده زمانی و مکانی تحقیق.....

اهداف تحقیق.....

فصل دوم: مبانی نظری و پیشینه نگاشته ها.....

مبانی نظری تحقیق.....

کارل مارکس.....

ولادمیر ایلیچ لنین.....

کارل مانهایم.....

۴۹	آنتونیو گرامشی
۵۱	هربرت ماکوزه
۵۳	چارلز جانسون
۵۵	جیمز دیویس
۵۶	تدا اسکاچپول
۵۸	علی شریعتی
۶۰	عبدالکریم سروش
۶۲	پیشینه نگاه ها
۷۷	صل سوم: روش شناسی
۷۸	روش شناسی
۷۹	الف: انتظام
۷۹	ب: عقلانی بودن
۷۹	ج: روح علمی
۷۹	د: واقعیت گرایی
۷۹	ه: شک دستوری
۸۰	روش شناسی اثباتی
۸۰	روش شناسی تفسیری
۸۱	روش شناسی سیستمی
۸۲	ماهیت پدیده های تاریخی
۸۳	اهداف پژوهش تاریخی
۸۵	فرآیند پژوهش تاریخی
۸۵	الف) انتخاب موضوع و بیان مسأله
۸۶	ب) بیان گزاره های پژوهش
۸۷	ج) گردآوری داده ها
۸۸	د) نقد تاریخی منابع
۸۸	ه) تبیین تاریخی

..... فصل چهارم: روشنفکران دینی و حکومت پهلوی

..... نگاهی اجمالی به تاریخ روشنفکری ایران

..... اقدامات سیاسی و فرهنگی جریان روشنفکری دینی

..... ۱- پایه گذاری هویت مستقل روشنفکری دیندار

..... ۲- پرداخت تحول خواهی مبتنی بر بنیادهای فرهنگی

..... ۳- سامان بخشی به محتوای ایدئولوژیک مبارزه

..... ۴- طرح خط مبارزاتی ملی - مذهبی

..... ۵- تقابل با محتوای اصلاحات حکومتی

..... ۶- تبیین شکست مبارزه‌ی قانونی

..... ۷- یافتن مخاطبان اصلی در میان نسل جوان دانشگاهی

..... ۸- پدید آمدن رهبری مذهبی

..... ۹- ورود به مرحله‌ی خیزش انقلابی (مرحله‌ی نهایی)

..... اندیشه‌های جامعه‌شناسی جلال آل احمد

..... اصول و عناصر تحلیل اجتماعی آل احمد

..... ۱- آموزش و فرهنگ

..... ۲- نقد تحجر

..... ۳- دیدگاه انتقادی نسبت به زن ایرانی

..... ۴- بوروکراسی

..... ۵- نقد غرب

..... ۶- اهمیت جامعه

..... ۷- طبقه‌ی جدید

..... ۸- تکنولوژی

..... غربزدگی

..... مشخصات جامعه‌ی غرب زده

..... روشنفکری

..... روشنفکر غرب زده

..... روشنفکری و دین داری

..... اندیشه‌های جامعه‌شناختی علی شریعتی

۱۴۰	 عوامل موثر بر شکل دهی اندیشه های جامعه شناسی شریعتی
۱۴۱	 اصول و مبانی نظریه‌ی جامعه شناختی شریعتی
۱۴۶	 نقش روشنفکر در تحولات جامعه
۱۵۰	 امت و امامت در نگاه شریعتی
۱۵۲	 از خود بیگانگی انسان و عوامل آن
۱۵۴	 رابطه‌ی شریعتی و آل احمد
۱۵۷	 اصل پنجم: نتیجه گیری
۱۵۸	 نتیجه گیری
۱۶۵	 منابع و مآخذ

www.ketab.ir

هیچ انقلاب بزرگی در تاریخ جدید بدون حضور روشنفکران شکل نگرفته و، بر عکس، هیچ جنبش ضد انقلابی بزرگی بدون حضور روشنفکران پدید نیامده است. روشنفکران پدران انقلابند.

ادوارد سعید

بی شک انقلاب اسلامی سال ۱۳۵۷ ایران، یکی از اعجاب برانگیزترین حوادث نیم قرن اخیر دنیاست که به سبب بیانات و سردرگمی کارشناسان و صاحب نظران علوم سیاسی، تاریخ و جامعه شناسی را فراهم آورده است.

تدا اسکاچپول در مقاله‌ای که در سال ۱۹۸۲ میلادی تحت عنوان «دولت تحصیل دار و اسلام شیعی در انقلاب ایران» ارائه داد، نظریه‌های جامعه شناختی را در تحلیل انقلاب اسلامی نارسا دانسته است. ایشان در حال حاضر این مقاله می‌گوید: «سقوط شاه ایران و به راه افتادن انقلاب ایران بین سال‌های ۱۳۷۷-۱۹۷۹ باعث تعجب ناگهانی ناظران خارجی، از دوستان آمریکایی شاه گرفته تا روزنامه نگاران و متخصصان علوم اجتماعی از جمله افرادی مثل من که متخصص مسائل انقلاب هستم گردید. من به با علاقه و شاید بهت زدگی تحقق وقایع جاری را مشاهده کرده ایم. تعدادی از ما به سوی "تنقید" در مورد واقعیات اجتماعی - سیاسی ایران در ورای این رخدادها سوق داده شدیم. رای من چنین تحقیقی غیرقابل اجتناب بود. بیش از همه به خاطر این که انقلاب ایران از جنبه‌های مختلف غیرمادی اش مرا تحت تأثیر قرار داده است. این انقلاب مطمئناً شرایط یک «انقلاب اجتماعی» را دارا می‌باشد. مع الوصف وقوع آن به ویژه در جهت وقایعی که منجر به سقوط شاه شدند انتظارات مربوط به عمل انقلاب را که من قبلاً در تحقیق تاریخی - تطبیقی ام در مورد انقلاب های فرانسه، روسیه و چین تکامل و توسعه بخشیده ام را زیر سوال برد.» (اسکاچپول به نقل از فراتی: ۱۳۷۶: ۱۸۵)

تنها به فاصله‌ی اندکی قبل از سرنگونی محمدرضا شاه پهلوی ظاهراً تمامی امور به نفع او پیش می‌رفت. وی از پشتوانه‌ی حمایتی ایالت متحده‌ی آمریکا و دیگر قدرت های غربی،

ارتش نیم میلیون نفری مجهز و آماده، و نیز ساواک که به زعم اغلب ایرانیان نیرویی همواره حاضر و ناضر در تمامی امور به شمار می‌رفت، برخوردار بود. دولت وی، نه بحران اقتصادی جدی‌ای پیش رو داشت و نه مانند فضای حاکم در پیش از انقلاب‌های فرانسه، روسیه و چین با جنگی ویرانگر و یا شکستی خفت بار روبرو شده بود. در واقع، شاه می‌توانست به واسطه‌ی تبدیل ایران به یک قدرت مطرح در عرصه‌ی بین‌المللی و مدیریت رشد اقتصادی خارق‌العاده ایران در نیمه‌ی اول دهه‌ی ۱۹۷۰ که امری بی‌سابقه در تاریخ نوین ایران به شمار می‌رفت، به خود بیبالد. افزون بر این، ساواک هر گونه مخالفت با تاج و تخت شاهانه را سرکوب و آنان را متفرق و پراکنده می‌کرد. دشمنان قسم خورده‌ی شاه، به سان اغلب دیگر ایرانیان، بی‌تصور سرنگونی شخص وی را به مخیله‌ی خود راه نمی‌دادند، چه رسد به این که گمان واژگون سلسله‌ای او را داشته باشند. در حقیقت ایده‌ی شکست ناپذیری شاهدر داخل ایران و نیز دستگاه سیاست خارجی آمریکا به صورت امری ساری و جاری در آمده بود. کارتر، رئیس‌جمهور وقت آمریکا، درست یک سال قبل از سرنگونی شاه ایران، وی را به خاطر ایجاد یک جزیره‌ی ثبات در خلیج فارس و نواحی پر آشوب دنیا ستود.

ناگهان امواج سهمگین انقلاب فارس را تنها حدود یک سال طول کشید تا انقلابیان آخرین ضربه را بر پیکره‌ی تنومند حکومت پهلوی وارد سازند.

این که یک انقلاب مردمی توانست یک خم‌دکاه را ساقط کند، امری عجیب و بی‌سابقه نبود؛ چرا که تاریخچه‌ی انقلاب‌های دنیا از چنین حوادثی آکنده است. آن چه در این میان شگفت می‌نماید، نقش دین در تسریع روند پیروزی انقلاب اسلامی و ظهور آن به عنوان یک ایدئولوژی غالب در ایران پیش از انقلاب بود.

کتاب حاضر که در پنج فصل به همراه مقدمه سازمان دهی شده است به بررسی و تحلیل نقش روشنفکران، خاصه روشنفکران دینی (با تأکید بر آل احمد و شریعتی) بر انقلاب اسلامی می‌پردازد. فصل اول به بیان موضوع و تاریخچه‌ی آن، اهمیت و انگیزه‌ی تحقیق و اهداف پژوهش راجع است. در فصل دوم نظریه‌های جامعه‌شناختی درباره‌ی انقلاب و نقش روشنفکران، و همچنین تعدادی از آثار و مقالاتی که در این زمینه نگاشته شده مورد بحث قرار گرفته است. در فصل سوم روش تحقیق در این پژوهش، که همانا روش اسنادی و تحلیل محتوا است بیان شده است. در فصل چهارم چگونگی شکل‌گیری جریان روشنفکری در تاریخ معاصر ایران و روند تأثیرات شان بر جامعه و حکومت، و نقش روشنفکران دینی مورد مذاقه و تحلیل قرار گرفته است. در این فصل اندیشه‌های جامعه‌شناختی جلال آل

احمد و علی شریعتی به عنوان دو تن از بزرگان جریان روشنفکری دینی، و تأثیرات افکارشان بر انقلاب نیز بیان شده است. همچنین در فصل پنجم یک نتیجه گیری کلی از تمامی فصول بیان شده است.

در خاتمه بر ذمه خود می دانم که از راهنمایی های استاد ارجمندم جناب آقای دکتر مصطفی ازکیا نهایت تقدیر و تشکر را به عمل آورم که در تمامی مراحل این اثر با نظرات ارزنده خود به اینجانب یاری رساندند. همچنین از پدر عزیز و مادر مهربانم به جهت حمایت و صبوری شان کمال تشکر و قدردانی را می نمایم.

همتم بدرقه راه کن ای طایر قدس

نه دراز است ره مقصد و من نوسفرم

بید محمد جابر باقری

قزوین

تابستان ۱۳۹۰